

SZÓBELI ÉRETTSÉGI TÉMAKÖRÖK
FILOZÓFIÁBÓL
2019. május-június

Összeállította:

Fábián István

matematika-fizika-filozófia szakos
középiskolai tanár

A filozófia tantárgy részletes vizsgakövetelményeit a 40/2002. (V. 24.) OM rendelet tartalmazza, a középszintű érettségi írásbeli és szóbeli részből áll.

Letölthető anyagok:

- [vizsgakövetelmények](#),
- [vizsgaleírás](#).

A középszintű írásbeli vizsga időpontja: 2019. május 21. 14.00 óra (180 perc)

(Egy [mintafeladatsor](#) és [javítási útmutatója](#))

A szóbeli vizsga témakörei

1. FILOZÓFIAI PROBLÉMÁK

Mi a filozófia?

- a filozófia fogalma
- a vallás és a művészet összehasonlítása

A létre vonatkozó kérdés

- a létkérdésre adott filozófiai válaszok
- a lét és a létező viszonyáról szóló elméletek

A test-lélek probléma

- filozófiai válaszok
- Descartes: *Elmélkedések* alapján

Megismerhetőség, igazság, bizonyosság

- mint filozófiai probléma
- sztoicizmus, szkepticizmus, Bacon: „ködképek”, Kant: „kopernikuszi fordulat”, Wittgenstein
- Descartes filozófiai módszere a bizonyosság keresésében

Az én problémája

- Descartes, Kant én-felfogása
- Az egyéni lét problémáinak filozófiai megjelenése (Schopenhauer, Nietzsche, Wittgenstein, egzisztencialisták)

A végeesség emberi problémája

- A végtelen lét és a véges létező (emberi) problémája
- Az időbeli és az örök az individuum létezésében

Vallásfilozófiai kérdések

- Isten létezése
- istenérvek
- a rossz eredete
- filozófiai és vallási istenképek

Etikai problémák

- eltérő megközelítések az erkölcsi értékek léttel való kapcsolatáról
- isteni és emberi törvények kapcsolata
- morális és legális cselekvés

A szabadság kérdése

- mint filozófiai fogalom
- a szabad akarat kérdése
- a cselekvési és döntési szabadság, a felelősség kérdése
- a polgári szabadságról

A környezet- és bioetika problémái

környezeti problémáink és az erkölcs

Konrad Lorenz: *A civilizált emberiség nyolc halálos bűne* alapján

Globalizáció és társadalom

a globalizáció fogalma, hatása

a globalizációval kapcsolatos problémák

2. KIEMELT FILOZÓFUSOK

Kötelező (6)

Platón

az állandó megragadása a változó dolgokban

test és lélek

a lélek halhatatlansága

a lélekrészek megfelelése a kardinális erényeknek

az igazi megismerés lehetősége

a jó ideája

az ideális állam

a dialógus mint módszer

Arisztotelész

a létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, az anyag-forma kettőssége

a szubsztancia keletkezése és létezése

jó és rossz kormányzati formák

az erkölcsi jó, „két szélsőség közötti közép”, erények

fogalom, ítélet, következtetés

Descartes

az ismeretek eredete, tapasztalat és értelem

biztos ismeretelméleti kiindulópont keresése, kételkedés, „Gondolkodom, tehát vagyok”-

tétel, „világos és elkülönített” belátás

test és lélek dualizmusa, szubsztanciák: gondolkodó és a kiterjedt dolog, Isten

az én mint gondolkodó dolog

istenbizonyítékok

Kant

a felvilágosodás: az ész és az értelem lehetőségei és korlátai

a filozófia 4 fő kérdése

az empirizmus és racionalizmus egyoldalúságán való túllépés

a kopernikuszi fordulat, a jelenségvilág és a magukban való dolgok világa

a morális jó

Nietzsche

a dionüszoszi, az apollóni és a szókratészi ideál

minden érték „átértékelése”, „Isten halott”, az értékteremtő ember

„ugyanannak örök visszatérése”

a hatalom akarása

Wittgenstein

a filozófia feladata: a természetes, köznapi nyelv elemzése

a nyelv és a világ

az elmondható és a kimondhatatlan

a beszéd mint tevékenység vagy életforma része

Választható (3)

Szent Ágoston

a boldogság mibenlétének keresése, Isten felé irányuló szeretet, az igazságot kereső ember, lélek és Isten

a kereszténység világ- és Isten felfogása; Isten a megismerés és erkölcsiség alapja; lineáris idő- és történetfelfogás, a szubjektív idő

a rossz mint léthiány; a szabad akarat és a bűn, a rossz mint etikai kérdés filozófiai elképzelése a lélekről, a boldogságról, a megismerésről és az időről

Aquinói Szent Tamás

hit és tudás, értelmi- és hitigazság

az általános fogalmak és az egyedi dolgok

Isten létének öt úton történő bizonyítása (istenérvei a Summa Theologiae alapján)

a skolasztikus érvelési módszer

Sartre

az individuum létezése, lényege

Én és a Másik

szabadság, választás, felelősség, szorongás

az ember „szabadságra van ítélve”, „az amivé önmagát teszi”, „lenni nem más mint tenni”

3. KORSZAKOK, IRÁNYZATOK

Antik görög filozófia

preszokratikus felfogások

Szókratész filozófiája

Felvilágosodás

a felvilágosodás eszmerendszere Kant nézete szerint

(Kant: „Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?”)

egy felvilágosodás kori filozófus ismeretelmélete

19. és 20. századi filozófiai irányzatok

pozitivizmus (a Bécsi Kör filozófiai felvetései)

életfilozófiák: pl. egzisztencializmus

(egy választott filozófus bemutatása)

A „B” tételekhez kapcsolódó fogalmak, szövegek, szövegrészletek, irodalmi, művészeti alkotások, ábrák

Fogalmak

Az én és a tudat

A véges és a végtelen

Szabadság és szükségszerűség

Környezet és bioetika

Globalizáció és társadalom

Szövegek, szövegrészletek

Xenophanész 11, 14-15, 23-26

Hérakleitosz B 1, B 12, B 20, B 49 a

Prótagorasz 1-2

Eleai Zénon: *Töredékek*

Parmenidész B 8

Barlang hasonlat - Platón: *Az állam*

Arisztotelész: *Nikomakhoszi Etika* (II. 5-6.)
Epiktétosz: *Kézikönyvecske*
Marcus Aurelius: *Elmélkedések*
Szent Ágoston: *A boldog életről...* (33. és 34.)
Aquinói Szent Tamás: *Summa Theologiae* (Vajon van-e Isten?)
Renè Descartes: *Elmélkedések a metafizikáról*
Renè Descartes: *Értekezés a módszerről (4. rész)*
John Locke: *Levél a vallási türelemről*
Immanuel Kant: *Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?*
Friedrich Nietzsche: *A vidám tudomány (Az örült)*
Martin Heidegger: *Mi a metafizika?*
Ludwig Wittgenstein: *Logikai-filozófiai értekezés*
Pierre Teilhard de Chardin: *Az emberi jelenség*
Jean-Paul Sartre: *Egzisztencializmus*
Rudolf Bultmann: *Tudomány és létezés*
Konrad Lorenz: *A civilizált emberiség nyolc halálos bűne*
Rüdiger Safranski: *Mennyi globalizációt bír el az ember?*

Irodalmi műrészletek

Lao-Ce: *Az Út és Erény könyve* (Tao Te King)
Rig-véda: *Teremtés himnusz* (X/129.)
Jean-Jacques Rousseau: *Emil* (1762, A szavojai káplán hitvallása)
Vörösmarty Mihály: *Szózat* (1836)
Søren Kierkegaard: *Félelem és rettegés* (1844, Ábrahám hite)
Madách Imre: *Az ember tragédiája* (1862) - I. szín
Szabó Lőrinc: *Dsuang-Dszi álma* (1923)
Alberto Moravia: *A közönyösök* (1929)
József Attila: *Eszmélet* (1934)

Művészeti alkotások

Raffaello: *Athéni iskola* (1510)
Mozart: *Don Giovanni – Pezsgőária* (1787)
Rodin: *A gondolkodó* (1880)
Paul Gauguin: *Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?* (1897)
Kurosava Akira: *A vihar kapujában* (Rashomon, 1950)
Roberto Rossellini: *Szókratész* (1971)
Queen: *Who wants to live forever* (1986)
Wagner Nándor: *Filozófiai kert* (2001)

Ábrák filozófiai elemzése

Atheneum (SH) Atlasz: *Filozófia – 38-40. lap*
Atheneum (SH) Atlasz: *Filozófia – 46. lap*
Atheneum (SH) Atlasz: *Filozófia – 94. lap*
Atheneum (SH) Atlasz: *Filozófia – 154. lap*
Atheneum (SH) Atlasz: *Filozófia – 190. lap*